

charakteristické tím, že otcové ztrácejí mnohé ze své autority, moci a významu, jednak mizení otců z rodin, které se nemusí rovnat přímé fyzické ztrátě otce (nejčastěji v důsledku výrazného omezení až zpretrhání kontaktu otce s dětmi po rozvodu manželství), nýbrž může být reprezentováno faktickou absencí otce v rodině v podobě jeho neochoty až nezájmu podílet se na péči a výchově dítěte. Nicméně podle některých není třeba, aby se otcové zapojovali do péče o úplně malé dítě (když to vlastně ani neumí), ale že je potřeba, aby fungovali, když je dítě v pubertě. Z vyjádřených znepokojení až obav o „budoucnost“ otců v rodinách bylo zřejmé, že za „ideál“ je mnohými účastníky debat považovaný „tradiční otec“. Otec reprezentující v rodině autoritu (který drží moc pevně v rukou, což se projevuje například i tím, že onou rukou bouchá do stolu, aby všem připomněl, kdo je v rodině „pánem“), zajišťující rodinu finančně a materiálně, otec živitel, jehož protějškem je žena-matka věnující se „na plný úvazek“ péči a výchově dětí, domácnosti, případně domácímu hospodářství apod. Toto uspořádání zajistí rodinám (podle představ některých) jejich soudržnost a představuje optimální prostředí (plné mateřského citu a lásky) pro výchovu dětí. S tímto obrazem však vždy nekorespondovaly „stesky“, které byly mnohdy vyslovovány paradoxně týmiž diskutujícími téměř souběžně s vykreslováním onoho ideálního obrazu, a sice, že otcové se dětem i v úplných rodinách příliš nevěnují, neangažují se v nich. Tato „absence“ otců v rodinách je dětmi pocítována hlavně v období dospívání, tedy v období, kdy se z dítěte stává dospělý člověk, který si nároku-

je, aby se s ním jednalo jako s rovnocenným „partnerem“. Někteří otcové však v tomto období nedokáží s dětmi komunikovat vůbec a ani se o to valně nesnaží, a ti, kteří se o to pokoušejí, komunikují s dětmi nikoli na bázi dialogu, nýbrž na bázi příkazů a zákazů. To má za následek zvětšování beztak už mnohdy dost velké vzdálenosti mezi dětmi a otci.

Tato situace, která jen málokým může být považována za optimální, je logickým završením fungování modelu tradičního otce. Čili otce, kterého již například Franz Werfel ve své novele „Ne vrah, zavražděný je vinen“ líčí jako nepřístupného, tvrdého, bezcitného, chladného, jenž druhé ovládá, nikoli respektuje, který druhými manipuluje, nikoli se do nich vcítuje apod. Ačkoliv je tato novela dávana za příklad mezigeneračního konfliktu, mohla by být zrovna tak dávana za příklad negativního obrazu onoho mnohdy idealizovaného tradičního otce. Citovost a citlivost matky nemůže dítěti vždy plně vynahradit nepochopení až „nepřijetí“ ze strany otce, neboť dítě touží po lásce a citu i ze strany otce – dítě touží po lásce, pochopení a porozumění ze strany obou rodičů (má-li je). Protože „tradiční otec“, který je orientovaný „vně rodinu“ na svou práci, který lpí na dodržování řádu a disciplíny, toto není schopen svému dítěti poskytnout, končí jejich vztah v případě povídky tragicky – vraždou otce. V reálném životě může být vyústění takového vztahu otce k dítěti neméně tragické, může se rovnat „symbolické vraždě“ vztahu, neboť za co jiného je možné považovat velkou vzdálenost, značné nepochopení mezi těmi, kteří by si měli být blízcí?

RODINA DNES: VEŘEJNÝ VZDĚLÁVACÍ CYKLUS UNIVERSITÉ DE TOUTES LES SAVOIRS / Radka Dudová

Francouzské ministerstvo školství a vědy ve spolupráci s různými univerzitami pořádá pravidelný vzdělávací program nazvaný Université de tous les savoirs (Univerzita veškeré-

ho vědění). V jeho rámci se několikrát do roka koná intenzivní cyklus přednášek k vybranému tématu, jehož se účastní nejvýznamnější francouzští odborníci, kteří se daným

lece ovlivňují genderové stereotypy politickou diskusí, řešení politických problémů a otázek, jak mohou média napomoci neutralizovat genderové stereotypy apod.

V diskusích k vystoupením byla otevřena zejména problematika kvót, vhodnosti či nevhodnosti jejich zavedení, jejich dopadu na vnímání žen v politice; v názoru na ně se jednotliví diskutující neshodli. Nicméně zkušenost ze zemí, kde byly kvóty zavedeny (např. Itálie, Francie) dokládá, že na jejich základě dochází k navýšení počtu zvolených žen v politice. Je však nutné vzít v úvahu, že k tomu došlo v zemích, které již prošly určitým „genderovým vývojem“ a ve kterých bylo jejich zavedení považováno za „legitimní krok“. Nejednalo se tak tedy o ryze formální opatření, ale o opatření, které bylo smysluplné, neboť bylo vyústěním určitého vývoje. Jak by zavedení tohoto opatření vyznělo v jiném sociálněhistorickém kontextu zůstává doposud nezodpovězenou otázkou.

Dále bylo některými diskutujícími několikrát zmíněno, že ženy politicky se samy spolupodílejí na reprodukci stereotypního genderového uspořádání společnosti a že to nelze od sebe oddělovat. Nicméně diskutující se shodli na tom, že stěžejní roli v souvislosti s reprodukcí genderových stereotypů a genderového uspořádání společnosti sehrávají v současných společnostech média. Z toho bylo dovozeno, že je nutné věnovat pozornost nejen tomu, jak média aktuálně prezentují jednotlivé gendery, ale zejména tomu, jak by se jejich prezentace mohla v médiích změnit „žádoucím směrem“.

Protože výzkumy měly za cíl i „hledání řešení“, byla na základě nich formulována obecná i, a to častěji, zcela konkrétní opatření zohledňující daný sociální kontext. Vzhledem k tomu, že výzkumy a diskuse nad jejich zjištěními mimo jiné potvrdily i to, že ženy různých věkových a sociálních skupin a vrstev nemusejí sdílet stejné hodnoty a cíle, můžeme na základě tohoto poznatku dospět k závěru, že může být těžké a někdy dokonce i kontraproduktivní hovořit o tom, co ženy jako celek, jako „monolitická“ skupina chtějí a co

tématem zabývají. V lednu tohoto roku se takovýmto jedním tématem stala „dnešní rodina“, přičemž tento cyklus probíhal pod záštitou prof. Francoise de Singly na univerzitě Paříž 5. Ke slovu se tak v první řadě dostali reprezentanti dominantního proudu sociologie rodiny ve Francii – F. de Singly a Jean-Claude Kaufmann. Prostor byl ale dán i jiným vědeckým disciplínám: ekonomii (Andrée Masson : Rodina a dědictví), antropologii (Maurice Godelier: Incest), psychiatrii (Marcel Rufo: Dospívající v rodině) či právu (Francoise Dekeuwer-Defossez: Rodinné právo). Těžiště přednáškového cyklu ovšem spočívalo v sociologických příspěvcích. Socioložka a filozofka Dominique Méda přednášela o vztahu rodiny a práce, zejména o problematice sladování práce a rodiny pro ženy a pro muže, přičemž svou přednášku založila na empirických datech ze současných francouzských výzkumů. Prostor byl dán i novým tématům, které v debatě o rodině často vzbuzují kontroverze a vedou k otevírání nových otázek. Příkladem je přednáška Erica Fassina o homosexuálních manželstvích a rodinách či přednáška Israele Nissanda o vlivu nových prokreačních technik na rodinu. Díky

příspěvku Naciry Guénif-Souilamas byla pokryta i problematika rodiny a imigrace. Pravděpodobně nejprovokativnější přednáškou z celého cyklu byl příspěvek Marcely Jacub, která představuje liberální a ostatními feministkami hojně kritizované křídlo francouzského feminismu. Jacub poukázala na to, že vývoj sexuality a prokreace dal vznik novým nerovnostem. V první řadě se jedná o nevyrovnané postavení žen a mužů v rodičovství, kdy žena má k dispozici veškeré možnosti kontroly a ovládání, zatímco z muže se stala „platící třetí osoba“. Muži jsou soustavně obviňováni z nezodpovědnosti, přičemž nemají mnoho příležitostí k ovlivňování svého rodičovství. Ve výsledku je rodina znovu soustředována okolo centrální postavy matky.

Tento veřejný cyklus přednášek ukazuje, do jaké míry je sociální věda ve Francii věcí veřejného diskurzu, o který se zajímají a účastní se jej i laici, což je v českém kontextu jen obtížně představitelné. Velká přednášková aula pařížské univerzity byla vždy zaplněna a po každé přednášce probíhala živá diskuse.

Radka Dudová

potřebují, natož pak hledat univerzálně platná řešení nezohledňující specifické historické, kulturní a sociální podmínky a okolnosti. Zrovna tak se zdá být „problematické“ hledání řešení „zvenku“ – z pozice „odbornice“. Čím tedy pak věda může vůbec přispět? Bezsporně k zpracování analytických modelů a k pojmové precizaci, které ve svém souhrnu mohou napomoci ke „zpřesnění“ poznání, k prohloubení poznatků o sledovaném jevu či problému tak, aby se mohly stát východiskem a inspirací pro ty, jichž se (bezprostředně) týkají.

Poznámky

1 Které tak reprezentovaly rozdílné „politicko-genderové typy“ zemí.

2 Např. v Dánsku jsou těmito ikonami: Matka (tj. žena kombinující rodinu s politickou činností), Modrooká blondýna (neboli ne příliš inteligentní), Učitelka, Železná lady, Čarodějnice, Ledová královna, Svůdnice, Stará panna apod.